

DIEPGANG

een kroniek van drie dorpen langs het Reitdiep

Een uitgave van de Historische Kring Ubbega
Adorp • Sauwerd • Wetsinge

borg Roebars
Munnikepad of Zijllaan
Wierumerschouwsterweg
archiefwerk

jaargang 2 nr 5 sept 2014

Redactioneel

In dit nummer gaan we nog wat verder in op de historie van Wierum en Wierumerschouw. Aan de orde komen een (ons onbekende) borg Roebers aan de Wierumerschouwsterweg en de historie van de Zijllaan / Munnikepad: een eeuwenoude weg van het Klooster in Aduard, via Wierumerschouw en de Hoge Wier richting Bedum. Ook de verbinding tussen Adorp en Wierumerschouw komt in beeld. Wie van u kan ons voorzien van méér informatie over de "borg Roebers"?

Lezing Jeroen Benders

De voorjaarslezing op 7 mei werd verzorgd door Jeroen Benders uit Adorp, met als titel "De Groninger landbouw, handel en nijverheid tussen 1200 en 1600". Hij belichtte de economische verhoudingen tussen Stad en Ommeland, met extra aandacht voor Ubbega. Vooral de "stapelplicht" kwam in zijn inleiding goed naar voren: de plicht om alle waren uit de ommelanden eerst in de Stad te koop aan te bieden. Tegen deze plicht kwam uiteraard vanuit de Ommelanden veel verzet. Al bij al een interessant verhaal. De foto (van J. Benders) toont een weegschaal uit de Waag van Appingedam, uit 1639. Te bekijken in Museum Stad Appingedam.

Archiefcommissie HKU

Na de opheffing van de Voetbal Vereniging Adorp (VVA) kregen wij, de Historische Kring Ubbega (HKU), het archief van de vereniging. Drie dozen, vier ordners, een medaillekastje met medailles en een tiental groepsfoto's in grote lijsten. Wat houden we en wat kan weg? Wat is belangrijk om te bewaren en wat niet? Wat is noodzakelijk voor het schrijven van het verhaal over de voetbalvereniging nu of in de toekomst? We willen graag weten hoe de vereniging is gestart en hoe het zover heeft kunnen komen dat de vereniging heeft moeten stoppen. Voor het verhaal daartussen kunnen we kortweg volstaan met jaarverslagen, eventueel aangevuld met een foto van het bestuur. Kan al het andere dan weg??

Want we willen alleen het belangrijkste schriftelijk materiaal overhouden. Was het maar zo eenvoudig. Ook: wat doen we met niet-schriftelijk materiaal, zoals de medailles, het gebouw en de anekdotes? Het is dus lastig criteria op te stellen voor het sorteren van archiefmateriaal. Een provinciaal archief zal andere stukken bewaren dan een gemeentelijk archief of het archief van een historische vereniging. Het medium om te archiveren, zal daarom ook verschillend zijn. Gelukkig is er de computer en het internet. Hier is alles wat op het internet is gezet terug te vinden.

Criteria kunnen zijn:

- het materiaal is Ubbega-gebonden
- het materiaal geeft een algemeen beeld van de vereniging
- het materiaal geeft een indruk van het belang van de vereniging voor het dorp
- oprichting en evt. het einde van de vereniging worden duidelijk uit de bewaarde stukken
- accommodaties worden gedocumenteerd.

Vanwege ruimtegebrek kunnen we niet alles bewaren: de kasten in de archiefruimte (in een kamer van de praktijkruimte van dhr. Gussenhoven) zijn al weer vol. We moeten zorgvuldig ruimte maken door overbodig materiaal op te ruimen. Zo kunnen notulen van maandelijkse vergaderingen bij het oud papier als er jaarverslagen zijn. Presentielijsten en financiële overzichten kunnen weg. Clubkaarten met persoonlijke gegevens en pasfoto kunnen terug naar de familie. Artikelen van algemene aard (bijv. stukken van de KNVB) worden niet door ons bewaard maar zijn te vinden in betreffende archieven. Correspondentie met andere instanties (bijv. KNVB of de gemeente) wordt alleen bewaard als het betrekking heeft op start of einde van de vereniging. We spreken de hoop uit dat er eens een oud VVA'er een verhaal over de geschiedenis van de club wil schrijven. Dit verhaal kan verluchtigd worden met anekdotes van oud-leden en krantenartikelen. Ook medailles en vaantjes kunnen bewaard worden. Wij roepen alle verenigingen op jaarverslagen te maken en om de zoveel jaar een foto van het bestuur. De verenigingen kunnen dit materiaal elk jaar naar de archiefcommissie HKU sturen, dan doen wij deze in het mapje van uw vereniging. Bij voorbaat onze hartelijke dank.

was brouwer in de stad Groningen en behoorde tot de stedelijke roomskatholieke regentenfamilies. Hij was getrouwd met Roeleffijn Buckhorst en het echtpaar kreeg acht kinderen. In 1650 is er sprake van gedwongen verkoop van het woonhuis. Uit de omschrijving van de verkoop krijgen we een beeld van het Huys Roebers: het was "een betimmerde behuizing met grote Friese schuur, twee hoven, bleekveld, grachten, singels, bomen, plantagien en 50 gras land". Het totale bedrag bedroeg maar liefst 16.500 gulden. Zoon Harmen Roebers trachtte een aandeel te kopen, maar hij stierf voortijdig jn 1651.

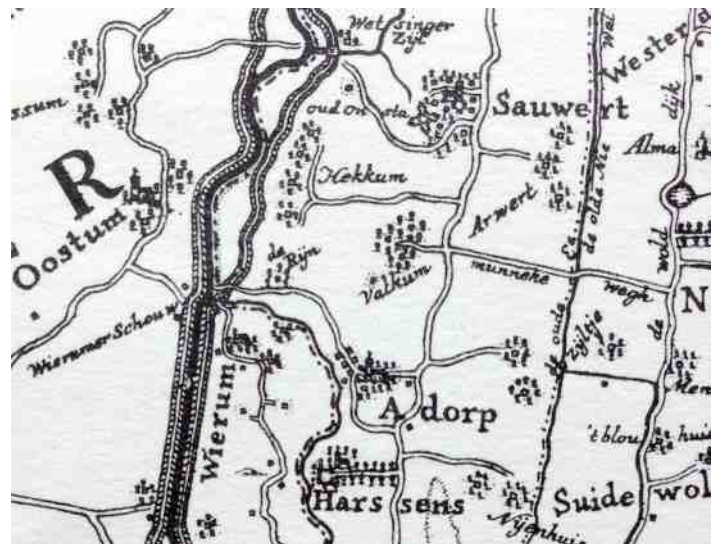
Afb. 3. De twee mogelijke locaties van het Minderhuys Roebers op de Militair-topografische kaart van Huguenin (1819-1829).

Voor de locatie van Roebers komen 2 boerderijplaatsen in aanmerking (Afb. 3). Gebaseerd op het oorspronkelijk minuutplan van het kadaster van 1828 suggereert Paping dat huis nr 1, omringd door een markante gracht, het meest waarschijnlijk is. Tegenwoordig is dit de boerderij van de familie J. Visser aan de Wierumerschowsterweg 17 (thans in herbouw). Aaltje Miedema is echter van mening dat de naburige boerderij van J. Rosier die dichterbij de Wierumerschowsterweg ligt (nr 23) wel eens de plaats Roebers kan zijn geweest.

Interessant is de suggestie van Paping dat omstreeks 1550 Albert Coenders, de burgemeester of hoofdman van de stad Groningen, in dit Minderhuys heeft gewoond. Deze opmerking brengt ons bij een publicatie van Redmer Alma uit 1993 (3) waarin een schatregister met de jaartax van Adorp uit 1556 wordt beschreven. In dit register wordt een zekere Albert Coenders vermeld. Alma deed archiefonderzoek, reconstrueerde de stamboom en ontdekte dat er in 1572 sprake was van openbare verkoop van "dat huess ende verkofte heerd landes tho Adorp" van de familie Coenders. De benaming "huess" doet Alma vermoeden dat het gebouw aanzienlijker was dan een gemiddelde boerderij. Hij

vraagt zich vervolgens af waar dit *Huis te Adorp* ooit gestaan kan hebben. Als de erfgenamen van Albert Coenders het huis aan de familie Roebers hebben verkocht, bv aan Harmen, de vader van het heerschap Jacob (geboren rond 1545) of aan zijn grootvader zou de cirkel rond zijn. Het Minderhuys Roebers is dan het Huys te Adorp.

Tegen het eind van de 18e eeuw verdwijnt de benaming Roebers van de provinciekaarten. Op de nieuwe generatie kaarten, met als voorbeeld de Beckeringkaart van 1781 (Afbeelding 4), zien we op vrijwel dezelfde locatie een opvallende behuizing afgebeeld genaamd "De Rijn". Uit Afb. 4 blijkt echter overduidelijk dat de De Rijn en Roebers verschillende behuizingen zijn. Met De Rijn wordt vermoedelijk de *Rijnsterheerd* te Heksum bedoeld, waarvan in de archieven al in 1639 sprake is. Het huidige melkveebedrijf Rijnsterheerd aan de Heksumerweg 8 heeft er zijn oorsprong.

Afb. 4. Fragment van de Beckeringkaart van 1781 waar huize Roebers verdwenen is maar de plaats De Rijn wordt afgebeeld.

Samenvattend, een echte borg die bewoond werd door een adelijk geslacht heeft het dorp Adorp vermoedelijk nooit bezeten. Wel waren een tweetal behuizingen zodanig voornaam dat ze een eigen afbeelding kregen op 17e en 18e eeuwse provinciale kaarten.

Bronnen:

1. PH Wijk, *Groninga Dominium, Geschiedenis van de cartografie van de provincie Groningen en omliggende gebieden*, Groningen, Assen, 2006.
2. RFJ Paping, *Een onbekend borgje te Noordwolde*, *Stad & Lande* 16, nr 1, 45-51 (2009).
3. RH Alma, *Het schatregister voor de jaartax van 1556 en het Huis te Adorp*, In: *Gruoninga* 38 (1993), 167-171.

Het verhaal van een oude weg

door Ben Westerink

De Munnikeweg loopt door het hart van de dorpen Adorp, Sauwerd en Wetsinge (Afb. 1). De weg staat loodrecht op de provinciale weg en bestaat uit twee gedeelten: het oostelijk deel is geasfalteerd en is verbonden met de Wolddijk, het westelijk deel is een oude kleiweg die zich door de graslanden slingert en de provinciale weg verbindt met Wierumerschouw.

Wegen van hoge ouderdom

De wegen in Ubbega zijn van hoge ouderdom. Neem de provinciale weg, ooit de *kleiweg naar Winsum* genoemd, die van oudsher de verbindingsweg is tussen de wierden op de oostoever van de Hunze. Het tracé van de weg - nu de N361 - moet even oud zijn als de bewoning van de oude wierden en daarmee zo'n 26 eeuwen. Veel zal de loop van de weg in al die eeuwen niet zijn gewijzigd want de wierden die de weg met elkaar verbond, lagen gefixeerd in het landschap. Het waren opgeworpen vluchtheuvels tegen de stormvloed en zulke woonplaatsen zwierven niet door het landschap zoals de oude dorpen op de zandgronden. Ook de Oostumerweg, die de wierden op de westoever van de Hunze (reeks Dorkwerd-Oostum-Garnwerd-Feerwerd-Ezinge) met elkaar verbindt, zal van vergelijkbare ouderdom zijn. Van deze weg is het oorspronkelijke tracé nog beter bewaard gebleven,

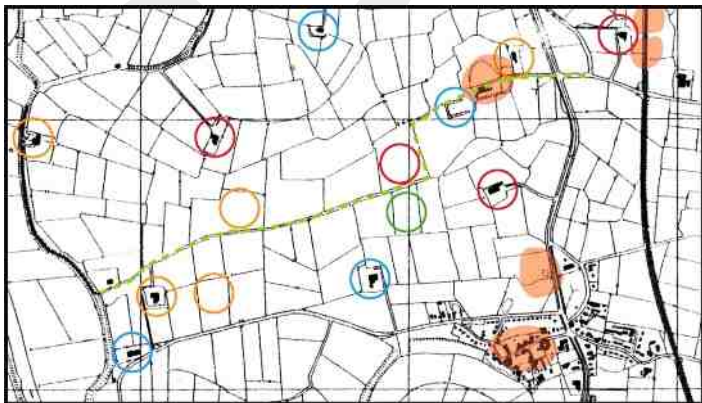
Maar hoe oud is de Munnikeweg? Het oostelijke (thans geasfalteerde) deel van deze weg maakte ooit deel uit van een netwerk van zogenaamde *nut- of notwegen*. Deze wegen ontstonden loodrecht op de oude verbindingsweg tussen de wierden en waren bedoeld voor de afvoer van veldproducten uit de omliggende graslanden in de Meeden. De nutwegen volgen de lijnen van de oorspronkelijke verkaveling van de dorpsgebieden. Ze liggen aan de basis van de verkaveling van Ubbega. Ze zullen dateren uit de Vroege Middeleeuwen toen het onbedijkte land tot diep in de Meeden en nog verder oostwaarts tot in de verruigde Wolden, werd ontgonnen. Dat zal ergens in de achtste eeuw of de negende eeuw zijn geweest; een tijd van gravers en ontginners, van mannetjesputters zoals Walfridus (van Bedum). Dat deze sloten zeer oud zijn, kunnen we afleiden uit het feit dat het tracé doorloopt onder de (vermoedelijk 12e eeuwse) Wolddijk.

Het westelijk deel van de Munnikeweg – de kleiweg – zal een andere ontstaansgeschiedenis hebben. Dit deel wordt dikwijls het Groene Munnikelaan, Zijllaan of Munnikepad genoemd. De archeologe dr. Marijke Miedema heeft de oorsprong van de oude boerderijplaatsen en huiswierden langs de noordzijde van de Wierumerschouwsterweg aan de hand van potscherfjes gedateerd (Afb. 2).

Afb. 1. Topografische kaart van 1910 waarop het oostelijk en westelijk deel van de Munnikeweg.

Sommigen huiswierden dateren uit de Romeinse tijd (200 v- 200 na Chr), anderen uit de Vroege tot Volle Middeleeuwen (800-1000). Het Munnikepad ligt geheel ingebed in een zeer oud landschap. Miedema veronderstelt dat sommige boerderijen destijds hun uitgang hadden op de Munnikepad. Het is zeer aannemelijk dat het Munnikepad als ontsluitingsweg was doorverbonden met de passage door de Hunze bij Wierum. Op die plek doorkruiste immers al 26 eeuwen lang de kleiweg Groningen-Oostum-Ezinge de rivier de Hunze. Het Munnikepad werd daarmee een verbindingsweg tussen de twee oeroude hoofdwegen die respectievelijk over de westelijke en oostelijke oeverwal van de Hunze lopen. Het pad had daardoor een strategische, interregionale positie en zou wel eens veel ouder kunnen zijn dan het oostelijke deel. Deze aanname wordt enigszins ondersteund door de loop van het meest westelijke tracé van de weg. Dit gedeelte loopt over de oeverwal van een verdwenen Hunzemeander. In Afb. 4 is dit deel met een stippellijn weergegeven. Het is denkbaar dat deze weg al bestond toen de meander nog water voerde.

Afb. 2. Datering van de boerderijplaatsen rondom het Munnikepad (met een stippellijn weergegeven). Naar een onderzoek in 1983 door Dr. M Miedema. Rode cirkels: huiswierden daterend uit de Romeinse tijd (200 voor – 200 na Chr). Oranje cirkels: huiswierden daterend uit 800-1000 na Chr. Blauwe cirkels: geen huiswierden. Groene cirkel: molenbelt. Sommige huiswierden zijn inmiddels verdwenen. De dorpswierden (allen daterend uit 200 voor – 200 na Chr) zijn als roze vlekken weergegeven.

De monniken komen

De Munnikeweg was al vele eeuwen oud toen de monniken de weg gingen bewandelen. Ergens in de 13e of 14e eeuw hebben de monniken van het Sint Bernardus klooster te Aduard (gesticht in 1192) de gronden

rondom Adorp in cultuur gebracht. Afb. 3 geeft aan dat het klooster veel bezittingen rondom Adorp had verworven. Om vanuit Aduard de omgeving Adorp snel te kunnen bereiken is de passage bij Wierum en de aansluitende kleiweg (het groene Munnikepad) naar de hoofdweg Winsum-Adorp de meest voor de hand liggende verbinding. De weg liep bovendien over de wierde Enens (ook wel de Hoge Wier genoemd) die in het bezit van het klooster was. De aansluitende nutweg die aan de oostzijde van de hoofdweg de Wolddijk richting Ellerhuizen loopt, was eveneens zeer bruikbaar voor de monniken. Deze weg was onderdeel van de route die eindigde bij het belangrijke kloostervoorwerk Roodeschool (ten zuiden van Bedum). Door het drukke gebruik dat de kloosterlingen van deze wegen maakten, is de benaming Munnikeweg goed te begrijpen.

Afb. 3. De bezittingen van de kloosters rondom Adorp. Groen: klooster te Aduard. Geel: klooster te Selwerd. Rood: Jacobijnenklooster te Winsum.

Hoe het de Munnikeweg verging

Zoals boven reeds genoemd, bestaat de Munnikeweg uit twee gedeelten. Over het tracé dat van de N361 naar de Wolddijk loopt, zijn er weinig zorgen. Reeds in 1872 werd dit deel tot de grens van de gemeente Bedum met grind verhard. Inmiddels ligt de weg alweer vele jaren keurig in het asfalt.

Het onverharde deel, de oude kleiweg, is een ander verhaal. Toen ergens in de 14e eeuw de loop van de Hunze langs Adorp werd afgedamd, waren de dorpe-lingen gedwongen om voortaan naar de schouw bij Wierum te reizen om daar hun transporten over water te kunnen uitvoeren. Zo ontstond de Wierumerschowsterweg. Daarmee verloor het groene deel van de Munnikeweg een deel van zijn strategische positie. Dit deel van de weg werd nooit verhard. In 1952 besluit de gemeenteraad van Adorp de *Groene Munnikelaan* af

te stoten daar het pad geen openbare weg meer is en "alleen maar geld kost" (namelijk 4.6 km slootonderhoud). Ze wil zich ontdoen van het bezit dat "nimmer betekenis voor haar kan krijgen". De weg wordt verkocht aan de aanzwettende eigenaren voor 250 gulden per ha.

Afb. 4. Hoogtekaart van Adorp en omgeving. De warme kleuren zijn hoge gronden, de koude lage. De Munnikeweg is met een rode stippellijn weergegeven. De oude verbindingswegen tussen de wierden met een zwarte stippellijn. Tussen de pijlen loopt het Munnikepad over de oeverwal van een verdwenen Hunzemeander.

Afb. 5. Het Munnikepad in betere tijden. In de verte vertrekken de laatste monniken.

Halverwege de jaren '80 van de vorige eeuw blijkt echter de Groene Munnikelaan, ook wel Zijllaan of Munnikepad genoemd, nog altijd in volle glorie aanwezig. De weg bestaat uit grasland en wordt door twee sloten begrensd (zie Afb. 5). De belangrijkste weggebruikers zijn schapen. Maar dan komt de ruilverkaveling Sauwerd in uitvoering. De plannenmakers stellen voor om het Groene Munnikelaan uit het landschap te verwijderen. Dat is een eenvoudige klus: de zuidelijke sloot wordt verbreed en met de grond wordt de andere sloot gedempt. Een meer dan duizend jaar oude weg kan zo in enkele uren worden opgeruimd. Met dit besluit zou één van de laatste en oudste kleiwegen uit Ubbega verdwijnen. Een kleiweg met een bijzonder verhaal, met zowel een grote historisch-landschappelijke als geomorfologische betekenis. De landschapswerkgroep van het IVN maakt in 1987 formeel bezwaar tegen dit besluit. De ruilverkavelingscommissie is gevoelig voor deze bezwaren en geeft de toezegging dat in het uiteindelijk plan van uitvoering het Munnikepad zal worden toegedeeld aan een "groenbeherende instantie"; lees de stichting het Groninger Landschap. Toen het op de uitwerking van dit plan aankwam bleek één van de grondeigenaren niet bereid om mee te werken. Het Groninger Landschap zag toen ook maar af van verwerving van het Munnikepad, want een incompleet pad is geen pad. De Stichting die zo nijver vecht voor de laatste weidevogel in Ubbega, had er blijkbaar minder problemen mee als een uniek stuk cultuurlandschap verdwijnt. De groene Munnikeweg is inmiddels vrijwel geheel verdwenen.

Over de Wierumerschouwsterweg

door Ben Westerink en Aaltje Miedema-Sikkens

In de Middeleeuwen lag de wierde Adorp pal langs de Hunze. Toen in de 14e eeuw de rivier bij het dorp werd afgesneden, veranderde de situatie. De Adorpers hadden nu een verbinding met het nieuwe kanaal bij Wierum (het Reitdiep) nodig en zo ontstond de Schouwster- of Wierumerschouwsterweg, genoemd naar de schouw bij Wierum. Een schouw (Gronings: scholle) is de naam voor een kleine roeiboort, die werd gebruikt als overzet of voetveer. De Wierumerschouwsterweg maakte de oude Munnikeweg als verbindingsweg tussen de weg Groningen-Winsum en de weg Groningen-Oostum overbodig. Een fraaie afbeelding van zowel de Schouwsterweg als de Munnikeweg zien we op pagina 4 (Afb. 3 op een topografische kaart van ca 1825). De Schouwsterweg is dan nog niet doorverbonden met de provinciale weg.

De Wierumerschouwsterweg was eeuwenlang een kleiweg, 's zomers redelijk begaanbaar maar 's winters een modderige toestand. Dat gold echter voor alle kleiwegen in het noorden. Deze situatie blijft bestaan tot diep in de 19e eeuw. Dan veranderen de tijden. In een brief van 28 juni 1826 roept de gouverneur van de Provincie Groningen de gemeenteraad van Adorp tot de orde. Hij beklagt zich over de slechte toestand van de zogenaamde *"heerbaan loopende van Groningen naar de Wierumerschouw en van daar naar Adorp"*. De weg staat volgens de gouverneur *"onder niet het minste toezicht"*. Het duurt een aantal jaren voordat de gemeente Adorp in actie komt. Maar op 18 juni 1857 neemt de raad het besluit om *"de zoogenaamde Scholsterweg loopende vanaf de straatweg te Adorp tot aan de overvaart over het Reitdiep te bepuinen en begrinten"*. Om de kosten te dekken, besluit de raad om op de nieuwe grintweg tol te heffen. Voor de inning zal een tolboom worden geplaatst. De tolwachter zal moeten zorgen dat de slagbomen ten allen tijde behoorlijk gesloten zijn en slechts worden geopend nadat de tol betaald zal zijn. Er mag onder geen voorwaarde crediet worden gegeven aan de passanten. L. Zijlman was de eerste tolvergaarder; vanaf 1887 deed zijn weduwe J. Sinning de tolheffing. De bedragen die men bij de slagboom moest betalen, waren aan de hoge kant. Bij het passeren van twee

paarden die zwaarder waren beladen dan 500 kg moest 10 cent betaald worden, voor ieder paard méér 3 cent. Was de belading méér dan 1000 kg dan betaalde men 15 cent.

Geïnspireerd door deze ingreep vragen in 1857 een aantal omwonenden en neringdoenden te Adorp aan de gemeente Adorp om ook de toestand van de Paddepoelsterweg te verbeteren. Het duurt een tijd voor de gemeente tot actie komt: op 5 maart 1866 is de aanbesteding van de aanleg van een kunstweg door de Paddepoel.

In 1886 wordt de brug over het Reitdiep gelegd. De grondeigenaren langs de Wierumerschouwsterweg en de Paddepoelsterweg, alsmede diverse neringdoenden te Adorp leveren hiertoe een forse bijdrage: liefst 6715 gulden!

Ruim 60 jaar is er tol geheven langs de Wierumerschouwsterweg. In 1920 wordt de tolheffing opgeheven. Het tolhuis wordt per publieke verkoop van de hand gedaan. Het huisje is bewaard gebleven; het bevindt zich in de knik van de weg nabij de Reitdiepdijk (nr 25).

Twintig jaar later is de Schouwsterweg weer in beeld. De gemeenteraad besluit dan de weg te beklinkeren. Tevens zal de weg worden doorgetrokken naar de provinciale weg, waardoor de driesprong Wierumerschouwsterweg-Torenstraat ontstaat. Jakobus Bolt, aannemer te Haren, zal de verbetering van de weg uitvoeren. De weg is vanaf maandag 14 juni 1940 tot nader aankondiging voor het verkeer gestremd. Op 25 oktober 1941 rapporteert de aannemer dat de verbetering klaar is, maar de weg is slechts voor een klein deel van klinkers voorzien. Door de oorlogssituatie is de levering van klinkers niet langer mogelijk. Als voorlopig alternatief wordt voorgesteld om op het verbeterde tracé een laag kolensintels aan te brengen. Pas na de oorlog, in 1945, wordt de weg feestelijk in gebruik genomen. Er wordt een feest georganiseerd op de boerderij van de familie Raangs (nr 23). Luide klonk daar het accordeon en de schoolkinderen van Adorp zongen een toepasselijk feestlied.

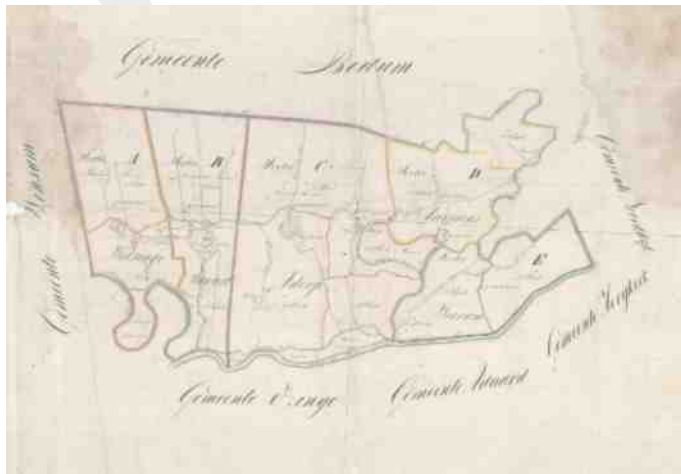
Kaarten van de oude gemeente Adorp 1828

door de archiefcommissie

Op onnavolgbare wijze is de Historische Kring Ubbega (HKU) in het bezit gekomen van de eerste kadastrakaarten van de gemeente Adorp. Deze kaarten zijn in 1828 opgemaakt door R.B. van Leggelo, landmeter der 1e klasse.

Na de vorming van de gemeente Adorp in de Franse tijd was er behoefte aan gedetailleerde kaarten van dit gebied i.v.m. belastinginning: om belasting te heffen moet de overheid weten wie hoeveel grond heeft. Veertig jaar lang zijn landmeters met koets en paard door Nederland getrokken. Waar wij nu afstanden meten via satellieten, bepaalden zij met de theodoliet de hoek tussen kerktorens. Ze maten de hoek, ze maten de afstand en je hebt een driehoeksbepaling. Een ongevoelbaar karwei (VK 21-6-2014 Beroepsgeheim).

Zie overzichtskaartje hieronder (uitgesneden). Van deel A bestaan uit twee grote gedetailleerde deelkaarten, deel B heeft twee deelkaarten, maar deel C heeft vier grote deelkaarten, enz. Zo zijn er dertien kaarten inclusief overzichtskaart - zie hieronder. Wij hebben er tien in ons bezit. Waar de andere drie zijn gebleven, weten we (nog) niet.

Deze overzichtskaart heeft tevens het opschrift (afgesneden):

Kaart van de gemeente Adorp
Gelegen in de provincie Groningen
Volgens perceelsgewijze plans
Voor het kadaster van die gemeente
Opgemaakt in den jare 1828
Op last van den heer Gerritse
Staatsraad Administrateur van den
Register het kadaster Loterr(?)
Onder de Administratie van:
Den heer G.W. Imhoff, staatsraad Gouverneur

Den heer G.G. Zijl, Burgemeester (van Adorp)

En onder directie van:

Den heer J. Blanquaert, Inspecteur van het kadaster

Den heer J.M. Jappe, Ingenieur Verificateur

Door R.B. Leggelo, landmeter der 1e klasse

Deze plans in Januari 1828 door nieuwe vervangen.

(Later toegevoegd ?)

De kaarten worden ook wel minuutplans genoemd. Plan=kaart. Minuut=oorspronkelijk.

Tot de minuutplans behoren: a. de verzamelkaart van de gehele kadastrale gemeente, welke een overzicht geeft van de indeling en secties en kaartbladen; b. de perceelkaarten per sectie. Deze perceelsgewijze minuutplans geven de ligging en de begrenzingen weer van de afzonderlijke percelen, die elk van een uniek nummer zijn voorzien. (www.tresoor.nl)

Zoals gezegd zijn er 13 kaarten waarvan er 10 in ons bezit zijn. De kaarten zijn genummerd: A1, A2, B1, B2, C1, C2, C3, C4, D1, D2, E1, E2, plus overzichtskaart. (D2, E1 en E2 ontbreken)

In het boekje "Franse tijd in Ubbega" van ing. J.G. Bakker lezen we:

De eerste officiële kadastrale kaart van de gemeente Adorp stamt uit 1828 (blz. 15).

Aan de zuidzijde bepaalden Hunzemeanders de gemeentegrens. Deze grens reikte tot over het nieuwe Van Starckenboghkanaal - zo werd het Kernfysisch Versneler Instituut in 1965 op grondgebied van de gemeente Adorp gebouwd. Noorddijk en Hoogkerk werden in 1968 bij Groningen gevoegd.

De in 1811 vastgestelde grenzen van de gemeente Adorp hebben het tot 1 januari 1990 uitgehouden, afgezien van de herindeling rond Groningen per 1 januari 1969, waardoor de gemeente 355 ha met 52 inwoners aan de Stad moest afstaan (blz. 17).

In het boek "Tussen Toen en Nu" lezen we: "Als de Fransen ons land verlaten (in onze contreien in november 1813) blijft de nieuwe bestuursstructuur van kracht, maar het hoogdravende "maire" wordt vervangen door "schout" en het woord "adjunct" door "assessor". Pas in 1825 komt het woord burgemeester in zwang en in 1851 het woord wethouder."

Onze kaarten zijn op dik papier getekend en door meermalen open en dicht vouwen in slechte staat. Vooral de kaarten waarop de dorpen Sauwerd en Adorp staan, zijn slecht. Om de kaarten zat een groen linnen bandje, dat bij de meeste kaarten heeft losgela-

ten. De kaarten zijn getekend op standaardformaat 67 bij 100 cm, het zogenaamde dubbel-olifantsformaat. De standaardschaal is 1: 2500. Bij dichte bebouwing of juist weinig bebouwing gebruikte men een andere schaal. In verband met de slechte staat van de kaarten is het beter dat de Groninger Archieven de kaarten in bewaring nemen. Wij zullen hiervoor contact met hen opnemen.

Omdat we niet wisten hoe lang het digitaliseren van de kaarten bij de Groninger Archieven zou gaan duren, hebben we verschillende instanties benaderd om de kaarten te scannen. De Gasunie heeft dit met veel zorg gedaan. De kaarten zullen op de website van de Historische Kring Ubbega komen.

In het boekje van de Rabobank "Adorp, Sauwerd en Wetsinge in oude foto's" staan op blz. 24 en 83 kopieën van de dorpen Adorp en Sauwerd van het eerste minuutplan van het kadaster ± 1828.

Deze kaartjes verschillen in grote mate van de kaarten zoals hierboven omschreven. Hoe kan dit? Zijn de bovenstaande kaarten misschien toch van later datum? -

Informatie gezocht over de borg Roebers

Het artikel van Ben Westerink (pagina 3-4) over een "borg Roebers" in Adorp laat gelukkig nog wel wat te raden over. Zo kunnen we er niet eens zeker van zijn waar deze borg precies heeft gestaan en ook over de bewoners lijken nog wel wat sluiers te hangen. De redactie van Diepgang roept daarom uw hulp in om méér informatie over deze illustere borg op tafel te krijgen. Graag willen we méér weten over de vroege, maar als het kan óók over de latere bewoning. Zo zou het interessant zijn om te weten wanneer de voorlaatste versie van het voorhuis op nr. 17 is gebouwd – de nieuwste versie is op dit moment in aanbouw.

Eén van de redactieleden was onlangs ter plekke en fotografeerde restanten van de buitenmuren(?). Is er uit deze opbouw van de muur informatie te halen over de "status" van het oude voorhuis? Heeft de huidige eigenaar nog interessante zaken ontdekt tijdens de sloop van het oude voorhuis? Zijn er bij de overdracht van het huis documenten overhandigd die mogelijk meer licht werpen op de geschiedenis van het huis?

De redactie gaat verder op zoek, maar zou uw hulp zeer op prijs stellen! Uw berichten kunt u mailen naar groot593@gmail.com of sturen naar De Groenlanden 16, 9771 BV Sauwerd. Onze dank! De verzamelde informatie komt uiteraard weer beschikbaar via Diepgang.

Bijvoorbeeld 1885, zoals de tekst bij de overzichtskaart zegt: "Deze plans in januari 1885 door nieuwe vervangen". Waar zijn dan de oude kaarten van 1828? Mogelijk kan de toekomstige bewaarder van deze kaarten, de Groninger Archieven, hierover uitsluitsel geven.

Bronnen:

1. Minuutkaarten van de gemeente Adorp van het kadaster van 1828
2. *De Franse tijd in Ubbega* van J.G. Bakker
3. Artikel Volkskrant (VK 21-6-2014)
4. Website [www.hisgis.nl /gewesten/groningen](http://www.hisgis.nl/gewesten/groningen)
5. Boekje: *Adorp, Sauwerd en Wetsinge in oude foto's*
6. Boek van de Historische Kring Ubbega: *Tussen Toen en Nu* (blz. 17 en 18)
7. Website www.tresoar.nl (kaarten.tresoar.nl/minuutplans2.php)
8. J. Kuyper: *Gemeente Atlas van de provincie Groningen 1867*

Oud Nieuws

Het Nieuws van den Dag 13-4-1901

Groningen en Delfzijl-Roodeschool volledige Dienst

Trein 862. Groningen-Sauwerd-Delfzijl en Sauwerd-Roodeschool vertrekt van Groningen 6.51 (drie minuten later) en komt aan te Delfzijl om 8.29 (3 minuten later) en te Roodeschool 8.31 (tien minuten later).

Ingelegd trein 892. Groningen-Sauwerd, vertrekt vervolgens acht minuten later uit Sauwerd (11.02) en komt te Roodeschool aan 12.07.

Trein 883. Roodeschool-Sauwerd vertrekt negen minuten vroeger (7.37) en komt te Sauwerd aan 8.48.

Nieuwsblad van het Noorden 15-8-1929

Kamer van koophandel en Fabrieken

De heer Veldman bedankt.

Van den heer Veldman te Heksum (Gr.) is een schrijven ingekomen waarin hij meedeelt, dat hij zijn mandaat als lid der Kamer neerlegt.

Nieuwsblad van het Noorden 8-12-1934

Lezing met lichtbeelden

Op woensdagavond 12 dec., om 7 uur, in 't Cafe Slierma, Adorp.

Spreker: **De Heer F. Veldman** te Heksum

Onderwerp: **De Betere Toekomst voor zuivelboeren in Zuid-Afrika, speciaal op de Ned. nederzetting "Adorp" in Transvaal.**

Gelegenheid voor het stellen van vragen. Het bestuur der LV: R. Datema Wzn, voorzitter.

Nieuwsblad van het Noorden 19-12-1941

Gemeente Adorp

Voor den meestbiedende te koop 16 op stam staande **IEPENBOMEN**

op de algemene begraafplaats te Sauwerd. Het rooien en het vervoer moet geschieden vóór 1 maart 1942 en is voor rekening van den koper. Betaling vóór den aanvang van het rooien. De koper dient erkend houthandelaar te zijn.

Aanbiedingen aan den Burgemeester van Adorp te Sauwerd vóór 24 december 1942.

Nieuwsblad van het Noorden 3-1-1944

Distributie huispantoffels

Degenen, die in de maanden november en december geen bon voor huispantoffels op hun aanvragen ontvingen, moeten hun aanvragen als afgewezen beschouwen. In 't vervolg dient men vóór den 16den der maand opnieuw aan te vragen indien men in de

maand van aanvraag geen bon kreeg toegewezen. Er kan voortaan alleen aangevraagd worden voor kinderen van 1 t/m 14 jaar, huisvrouwen, dienstboden en mannen boven 60 jaar.

Winsum (Gr.) No.17.

Het onderstaande geldt ook voor 't agentschap Adorp en Sauwerd

Vaste brandstoffen voor kamerhuurders.

Kamerverhuurders kunnen aanvraagformulieren afhalen en indienen (van 9-12 v.m.) ten behoeve van hun kamerhuurders voor de 2e en laatste periode van het stookseizoen 1943-1944. Bij het indienen der aanvraagformulieren de stamkaart(en) van de(n) huurder(s) overleggen.

Gereformeerd Gezinsblad 26-6-1952

Eerste doctoraal-examen aan de Theol. Hogeschool

Geslaagd voor het doctoraal examen (cum laude) Ds. D. Deddens te Wetsinge-Sauwerd.

Nieuwsblad van het Noorden 25-11-1955

SAUWERD. Ten overstaan van notaris De Ranitz te Winsum werd ten verzoeken van de heer A. Holthof publiek verkocht een woning, staande te Wetsinge-Sauwerd. Koper de heer R. Rozema te Saaxum. Koopprijs f 6900.

Nieuwsblad van het Noorden 11-6-1988

Heel Sauwerd staat dezer dagen soms letterlijk op stellen omdat er het honderdjarig bestaan wordt gevierd van het christelijk onderwijs (foto: Han de Graaf)

Tips

Helmantel: "Oudheden en Erfgoed als inspiratie"

16 februari t/m 28 september

De tentoonstelling brengt een prachtig samengaan van stillevens van Henk Helmantel met de originele objecten die op de schilderijen afgebeeld staan. De stillevens zijn tijdsvensters die de aandacht richten op voorwerpen uit de prehistorie, Romeinse tijd, 13e, 15e, 16e, 17e en 20e eeuw.

Helmantel heeft een speciaal oog voor mooie voorwerpen en een bijzondere hand om deze vast te leggen. Zijn blik op oudheden en erfgoed daagt u uit om de voorwerpen op een nieuwe manier te bekijken. En een blik op de voorwerpen inspireert om anders naar de schilderijen te kijken.

De tentoonstelling kan als inspiratie dienen voor kunstliefhebbers en amateurkunstenaars. Vanaf 1 juli zijn de schilderijen met internationale archeologie vervangen door schilderijen met de focus op middeleeuwse kerkelijke (bouw)kunst. Zo wordt er een directe aansluiting gecreëerd met de expositie van de SOGK (Stichting Oude Groninger Kerken), die plaatsvindt in acht kerken verspreid door het Reitdiepgebied.

"Inspiraties"

4 juli t/m 28 september

Deze tentoonstelling wordt georganiseerd in het kader van het project 'Inspiraties', een gezamenlijk initiatief

van Museum Wierdenland en de SOGK. De expositie is tevens één van de activiteiten in het 9e lustrum van van de stichting. Amateurkunst en professionele kunst, beide geïnspireerd door erfgoed, worden in dit project samengebracht.

Vanaf 4 juli tot 28 september openen acht kerken in het Reitdiepgebied (Den Ham, Niehove, Oldehove, Fransum, Oostum, Garnwerd, Feerwerd en Ezinge) hun deuren om bezoekers te laten genieten van amateurkunst in vele uiteenlopende vormen, geïnspireerd door deze kerken. De SOGK geeft in dit jubileumjaar amateurkunstenaars de kans om zich, net als Helmantel, te laten inspireren door de architectuur, de sfeer en het gebruik van de Groninger kerken.

bron: www.wierdenland.nl

Colofon

DIEPGANG is een uitgave van de Historische Kring Ubbega en wordt drie keer per jaar gratis aan de leden van de Historische Kring toegezonden.

Redactie

Jan de Groot, De Groenlanden 16, 9771BV Sauwerd, groot593@gmail.com
Ben Westerink, Zuiderstraat 5, 9774PL Adorp, b.h.c.westerink@rug.nl
Ben Kwerreveld, Zuiderstraat 1, 9774PL Adorp, kwerrod@gmail.com

Contactadressen Historische Kring

Gerta Boonstra, Oosterstraat 12, 9771AS Sauwerd, gertaboonstra@planet.nl (secretaris)
Ben Kwerreveld, Zuiderstraat 1, 9774 PL Adorp, kwerrod@gmail.com
(penningmeester / ledenadministratie)

website: www.ubbega.nl

De contributie bedraagt € 12,50 per jaar (meer mag natuurlijk altijd) en kan alleen door automatische incasso worden voldaan.

De prijs bij losse verkoop (nummer van 12 pagina's) is € 2,50 per stuk.

Diepgang wordt geprint bij de Opmaakfabriek te Groningen.

Overname uit deze uitgave is toegestaan met bronvermelding.